

Ale to si můžete ověřit sami. Samozřejmě, tím vším nechci říct, že podle mě je dualismus nyní překonán. Je možné, že existují lepší argumenty svědčící pro dualismus, než je ten Jacksonův; argumenty, které se vyhybají omylu muže v masce.

SOUVISEJÍCÍ KAPITOLY:

Tuto kapitolu by mohlo být přínosné číst společně s 6. kapitolou, Může stroj myslet? Zkuste zjistit, kde se překrývají některé z argumentů.

V 15. kapitole, Zasluhujeme za cokoli trest?, se stručně zabývám zjištěním, že vesmír se konec konců neřídí podle striktních a bezvýhradných zákonů, ale pouze podle zákonů pravděpodobnostních. A tak se ukazuje, že někdo, kdo má k dispozici všechny informace o mém fyzickém těle a prostředí, může z hlediska mého budoucího jednání předpovědět nanejvýš to, co pravděpodobně udělám. Po přečtení 15. kapitoly se možná budete chtít vrátit k této kapitole a položit si otázku: zpochybňuje toto zjištění argument proti dualismu, který tu byl uveden výše? A pokud ano, lze tento argument v některé verzi zachránit?

DALŠÍ ČETBA:

Jacksonův příběh o Mary a černobílém pokoji najdete v:

„Epiphenomenal Qualia“, v: W. Lycan (ed.), *Mind and Cognition* (Blackwell, Oxford 1990).

Zábavný a přitom vyčerpávající úvod do problému vědomí viz v:

David Papineau, Howard Selina, *Introducing Consciousness* (Icon, Cambridge 2000).

Zajímavou sbírku názorů najdete v nyní již starší, ale stále skvělé knize:

Douglas R. Hofstadter, Daniel Dennett (eds), *The Mind's I* (Penguin, London 1981).

The Mind's I obsahuje slavné pojednání Thomase Nagela, „What Is It Like to Be a Bat?“ (Jaké je to být netopýrem?), které tvoří také 38. kapitolu knihy Nigela Warburtona (ed.), *Philosophy: Basic Readings* (Routledge, London 1999).

14. PROČ OČEKÁVAT, ŽE ZÍTRA VYJDE SLUNCE?

STUPEŇ NÁROČNOSTI FILOZOFICKÉ GYMNASTIKY

ROZCVIČKA

STŘEDNÍ ZÁTĚŽ

NÁROČNĚJŠÍ CVIČENÍ

Každé ráno očekáváme, že se nad obzorem objeví slunce. Ale podle filozofa Davida Humea (1711–1776) je naše očekávání zcela iracionální. Tato kapitola se pokouší tento pozoruhodný Humeův argument prozkoumat blíže.

Absurdní tvrzení?

MacCruiskeenová, vědkyně, pozoruje východ slunce. Je s ní její blízká přítelkyně *Plucková*, studentka filozofie.

Plucková: Krásný východ slunce.

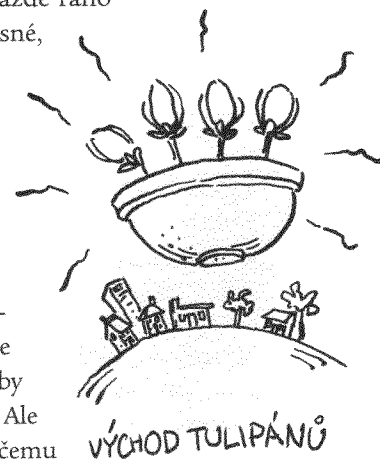
MacCruiskeenová: Ano. A přesně na čas.

Plucková: A přece nebyl důvod očekávat, že dnes ráno slunce vyjde.

MacCruiskeenová: Ale slunce vychází každé ráno už milióny let. Bylo tedy jasné, že dnes ráno vyjde také.

Plucková: Jenže ani to, že vyjde i zítra, není jisté. Ve skutečnosti je stejně racionální očekávat, že místo něj vyjde obrovská, milión kilometrů široká mísa s tulipány.

MacCruiskeenová: Souhlasím, že nemůžeme vědět *jistě*, že zítra vyjde slunce. Je možné, že do té doby Zemí zničí nějaká katastrofa. Ale je nepravděpodobné, že k něčemu

takovému dojde. Pravděpodobné je to, že slunce vyjde, ne?

Plucková: Ty mi nerozumíš. Já neříkám pouze to, že nemůžeme vědět jistě, že zítra vyjde slunce. Já říkám, že nemáme o nic více důvodů předpokládat, že vyjde, než předpokládat, že nevyjde.

MacCruiskeenová: To je absurdní. Pro své přesvědčení, že i zítra vyjde slunce, mám pádné důkazy – například skutečnost, že slunce vychází každé ráno už milióny let.

Plucková: To se pleteš.

Názor Pluckové se může jevit absurdní, ale zdá se, že jí dává za pravdu jeden z Humeových argumentů. Podle něj je naše přesvědčení, že zítra vyjde slunce, zcela neoprávněné, stejně jako i všechny naše vědecké teorie.

Než se podíváme na Humeův argument, musíme si stručně vysvětlit rozdíl mezi deduktivním a induktivním uvažováním.

Myšlenkové pomůcky: Induktivní a deduktivní uvažování

Argument se skládá z jednoho či více tvrzení neboli premis a závěru, upořádaných tak, že premisy mají podporovat závěr. Argumenty mají jednu z těchto dvou forem: deduktivní a induktivní.

1. Deduktivní argumenty

Zde je příklad deduktivního argumentu:

- Všechny kočky jsou savci.
- Mám doma kočku.
- Mám tedy doma savce.

Pro vytvoření dobrého deduktivního argumentu je třeba splnit dvě podmínky. Zaprvé, premisy musí být pravdivé. Zadruhé, argument musí být platný. Pojem „platný“ v tomto kontextu znamená, že z premis musí logicky vyplývat závěr.

Jinými slovy, trvat na premisách, ale popírat závěr by znamenalo logický rozpor. Výše uvedený argument je platný. Ten, kdo by tvrdil, že všechny kočky jsou savci a že má doma kočku, a přitom by popíral, že má tedy doma savce, by odporoval sám sobě.

2. Induktivní argumenty

Předpokládejme, že budete pozorovat tisíc labutí a zjistíte, že jsou všechny bílé. Nenarazíte na jedinou labuť, která by nebyla bílá. Pak budete mít samozřejmě dostatečný důvod k závěru, že všechny labutě jsou bílé. Budete uvažovat řekněme takto:

- Labuť č. 1 je bílá.
- Labuť č. 2 je bílá.
- Labuť č. 3 je bílá...
- Labuť č. 1000 je bílá.
- Proto všechny labutě jsou bílé.

Toto je příklad induktivního argumentu. Induktivní argumenty se liší od deduktivních v tom, že jejich premisy podporují jejich závěr, ale jejich závěr z nich logicky nevyplývá. Výše uvedený argument není, a nemá být, deduktivně platný. Tvrzení, že prvních tisíc pozorovaných labutí bylo bílých a tvrzení, že nikoli všechny labutě jsou bílé, si navzájem neodporují (ve skutečnosti všechny labutě nejsou bílé – existují černé labutě z Nového Zélandu).

Nicméně, pokládáme za skutečnost, že pokud všechny labutě, které jsme dosud pozorovali, jsou bílé, je pravděpodobnější, že všechny labutě jsou bílé. Premisy podporují závěr. Induktivní argument podle našeho přesvědčení může opravňovat k víře v jeho závěr, přestože neposkytuje logickou záruku, že pokud jsou premisy pravdivé, bude pravdivý i závěr.

Proč je indukce důležitá?

Na induktivní uvažování se spoléháme při vytváření mínění o tom, co jsme dosud nepozorovali, včetně našeho mínění o tom, co se stane v budoucnosti.

Dejme tomu, že jsem přesvědčený o tom, že když se posadím na nějakou židli, unese mě. Co mě k tomuto přesvědčení opravňuje? Nu, seděl jsem už na mnoha židlích a všechny mě dosud unesly. To mě vede k mínění, že je pravděpodobné, že mě unese i další židle, na kterou se posadím.

Všimněte si ale, že z tvrzení, že mě unesly všechny židle, na kterých jsem dosud seděl, logicky nevyplývá, že mě unese i další židle. Není žádný rozpor v předpokladu, že pode mnou židle praskne, i když se mi to dosud nestalo.

Z toho však vyplývá, že mé přesvědčení o tom, že další židle pode mnou nepraskne, nemůžu podložit deduktivním argumentem, založeným na tom, co jsem pozoroval, proto pokud je moje přesvědčení vůbec podložené, pak pomocí induktivního argumentu.

Věda se velice silně opírá právě o indukci. Vědecké teorie se považují za platné vždy a všude, včetně všech dob a míst, které jsme neměli možnost pozorovat. A opět je jediným důkazem jejich platnosti to, co jsme měli možnost pozorovat, proto se při jejich obhajobě musíme spolehnout pouze na induktivní uvažování.

Neoprávněný předpoklad

Ukázali jsme si, že induktivní uvažování je důležité. Opírá se o něj věda. Pokud by bylo možné dokázat, že induktivní uvažování je zcela iracionální, mělo by to katastrofální důsledky. A přece je Hume podle vlastního přesvědčení právě toto schopen dokázat.

Vraťme se k Humeovu argumentu. Hume věří, že není o nic racionálnější předpokládat, že zítra vyjde slunce než předpokládat, že nevyjde. Humeův argument je v podstatě prostý: indukce se opírá o zcela neoprávněný a nepřijatelný předpoklad. Jaký je to předpoklad? To nám vysvětlí Plucková.

Plucková: Tvoje přesvědčení, že slunce zítra vyjde, je iracionální. Hume vysvětluje proč. Kdykoli dospíváš k závěru o něčem, co jsi nepozorovala, vytváříš předpoklad.

MacCruiskeenová: Jaký předpoklad?

Plucková: Předpokládáš, že příroda je jednotná.

MacCruiskeenová: Jak to myslíš?

Plucková: Myslím to tak, že předpokládáš, že vzorce, které jsme pozorovali lokálně, platí i v těch částech vesmíru, které jsme nepozorovali, včetně budoucnosti a vzdálené minulosti.

MacCruiskeenová: A proč?

Plucková: Podívej se na to takhle: kdybys nebyla přesvědčená, že příroda je jednotná, pak by tě skutečnost, že slunce podle tvé zkušenosti dosud vyšlo každý den, nevedla k očekávání, že bude vycházet i nadále, nebo ano?

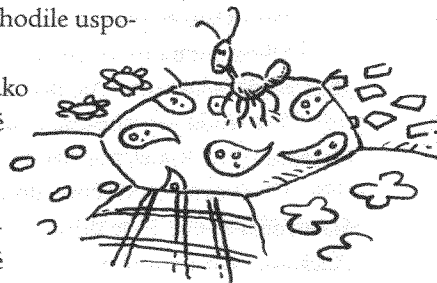
MacCruiskeenová: Myslím, že ne.

Plucková: Tak vidíš – usuzuješ, že slunce bude nadále vycházet jen proto, že předpokládáš, že příroda je jednotná.

Zdá se, že má Plucková pravdu. Kdykoli uvažujeme induktivně, vytváříme předpoklad o jednotě přírody. Předpokládáme, že vesmír je uspořádán všude naprosto stejně.

Představte si mravence lezoucího po pokrývce postele. Mravenec vidí, že kousek pokrývky, na kterém se právě nachází, má kašmírový vzor. Mravenec tedy předpokládá, že i zbytek pokrývky – kousky, které nevidí – má kašmírový vzor. Ale proč? Pokrývka může být stejně tak sešívaná z jednotlivých kousků látky. Tady může mít kašmírový vzor, ale tu může být kostkovaná a tam zase tečkovaná. Anebo se za mravencovým obzorem potisk látky mění v chaotickou zmrštinu zcela nahodile uspořádaných puntíků, čar a skvrn.

Jsme v podobném postavení jako mravenec. Vesmír může být také pouze obrovská mozaika míst, v nichž platí pouze lokální zákonitosti, jako jsou ty, které pozorujeme – to, že slunce vychází každé

ráno, že stromům na jaře rostou listy, že předmět padá k zemi, když ho upustíme a tak dále –, které však neplatí všeobecně. Možná, že z vesmíru se hned za obzorem stává chaotická změť, v níž vše probíhá zcela nahodile. Jaký máme důvod domnívat se, že tomu tak není? Jak tvrdí Plucková, zřejmě žádný.

Plucková: Problém je tedy v tom, že pokud nemůžeš obhájit svůj předpoklad, že příroda je jednotná, používáš indukci neoprávněně. A stejně neoprávněně jsou potom i všechny závěry vycházející z induktivního uvažování, včetně tvého přesvědčení, že zítra vyjde slunce.

MacCruiskeenová: To je pravda.

Plucková: Tak jak tedy obhájíme předpoklad, že příroda je jednotná?

Máme pouze dvě možnosti: buď se odvoláme na zkušenost – na to, co jsme pozorovali –, nebo se můžeme pokusit obhájit předpoklad nezávisle na zkušenosti. MacCruiskeenová ochotně připouští, že nemůžeme vědět, jestli je příroda jednotná, aniž bychom přírodu pozorovali.

MacCruiskeenová: To, jestli je příroda jednotná, nemůžeme očividně vědět nezávisle na zkušenosti.

Plucková: Souhlasím. Jediným oknem do světa je pro nás našich pět smyslů – zrak, hmat, chuť, sluch a čich. Naše poznání přírody závisí na jejich používání.

MacCruiskeenová: To je pravda.

Plucková: Což znamená, že pokud má být vůbec obhájen předpoklad, že příroda je jednotná, lze to učinit jedině s odkazem na to, co jsme zažili ze světa kolem nás.

MacCruiskeenová: Ano. Ale neopravňuje nás k předpokladu, že příroda je jednotná, zkušenost?

Plucková: Ne. Říkat, že příroda je jednotná, znamená tvrdit, že to platí pro všechny doby a místa.

MacCruiskeenová: To je pravda.

Plucková: Ale nemůžeš přece přímo pozorovat celou přírodu, ne?

Nemůžeš pozorovat budoucnost. A nemůžeš pozorovat vzdálenou minulost.

MacCruiskeenová: To je také pravda.

Plucková: Potom ale tvá obhajoba tvrzení, že příroda je jednotná, vypadá takto: pozoruješ, že příroda je jednotná tady kolem, v této době, a z toho odvozuješ, že příroda je taková i ve všech jiných dobách a místech. Je to tak?

MacCruiskeenová: Asi ano.

Plucková: Ale to samo je induktivní argument!

MacCruiskeenová: Ano, je.

Plucková: Takže tvá obhajoba je obhajoba kruhem.

Zde se dostáváme k jádru Humeova argumentu. Zdá se, že předpoklad, že příroda je jednotná, může být potvrzen, pokud vůbec, pouze tak, že z pozorování, že příroda je jednotná tady kolem, odvodíme, že taková je jistě všude.

Taková obhajoba by ale sama byla induktivní. Použili bychom přesně tutéž formu uvažování, kterou máme obhájit. Není taková obhajoba nepřijatelně kruhová?

Problém kruhovosti

Plucková je o tom přesvědčena.

MacCruiskeenová: Co je na tom špatného, když obhajují kruhem?

Plucková: Hele, já si dejme tomu myslím, že vědma v krámku v zábavním parku je důvěryhodným zdrojem informací.

MacCruiskeenová: To by byla pěkná pitomost!

Plucková: Ale já svou důvěru ve vědmu dejme tomu obhajují tím, že ona o sobě tvrdí, že její informace jsou spolehlivé.

MacCruiskeenová: To by ale žádná obhajoba nebyla! Nejdřív potřebuješ nějaký důvod, abys mohla předpokládat, že vědma je důvěryhodná, abys mohla uvěřit jejímu tvrzení.

Plucková: Přesně. Taková obhajoba by byla nepřijatelnou obhajobou kruhem, protože by předem předpokládala, že vědma je spolehlivá.

MacCruiskeenová: Souhlasím.

Plucková: Jenže tvoje snaha obhájit indukci je nepřijatelná ze stejného důvodu. Abys mohla obhájit indukci, musíš nejdřív obhájit tvrzení, že příroda je jednotná. Ale při snaze obhájit tvrzení, že příroda je jednotná, se spoléháš na indukci. To nejde. Ty předem předpokládáš, že indukce je spolehlivá.

Nyní můžeme Humeův pozoruhodný argument shrnout. Veškeré induktivní uvažování se opírá o předpoklad, že příroda je jednotná. Jak lze tedy obhájit tento předpoklad? Samozřejmě pouze ze zkušenosti. Ale my nedokážeme přímo pozorovat, že příroda je jednotná. Proto musíme odvodit, že je jednotná, z toho, co jsme měli možnost přímo pozorovat: tj. z lokální jednotnosti. Jenže takové odvození by samo bylo induktivní. Proto tento předpoklad obhájit nemůžeme a naše důvěra v indukci je neoprávněná.

„Ale indukce funguje, ne?“

Dejme tomu, že vás to nepřesvědčilo a že namítnete, že je zřejmý rozdíl mezi tím, jestli člověk, řekněme, důvěřuje indukci, nebo jestli důvěřuje vědmě. Indukce přece funguje, ne? V minulosti vyprodukovala řady pravdivých závěrů, umožnila nám vytvořit superpočítače, jaderné elektrárny nebo vystřelit lidi na Měsíc. Na druhé straně, vědma se velmi pravděpodobně takovou úspěšností svých věsteb pochlubit nemůže. A to nás tedy opravňuje k přesvědčení, že indukce je spolehlivý mechanismus k produkci oprávněných přesvědčení, na rozdíl od důvěry ve vědmu.

Problém samozřejmě spočívá v tom, že i sama tato námitka je příkladem induktivního uvažování. V podstatě tvrdíme, že indukce dosud fungovala, proto bude fungovat i nadále. A protože předmětem této otázky je právě spolehlivost indukce, zdá se, že tato obhajoba je opět obhajobou kruhem. Koneckonců, je to stejné jako pokoušet se obhajovat důvěru ve vědmu poukazováním na to, že ona o sobě prohlašuje, že její informace jsou spolehlivé.

Udivující závěr

Tento závěr, k němuž jsme dohnáni, je skeptický. Skeptikové tvrdí, že nevíme, co si myslíme, že víme. V tomto případě se skepticismus týká vědění o tom, co nepozorujeme. Zdá se, že Humeovi s Pluckovou se podařilo dokázat, že naše přesvědčení o tom, co nepozorujeme, je neoprávněné, a tak nemáme o tom, co nepozorujeme, žádnou vědomost.

Humeův závěr je fantaskní. Ten, kdo skutečně Humeův argument pochopí správně, tak jeho závěr za takový považuje (mnoho začínajících studentů filozofie si Humea vykládá mylně: domnívají se, že jeho závěr je pouze takový, že nemůžeme vědět jistě, co se stane zítra). Humeův závěr je však ve skutečnosti natolik fantaskní, že MacCruiskeenová nemůže uvěřit, že Plucková je opravdu ochotná ho přijmout.

MacCruiskeenová: Ty tedy tvrdíš, že podle toho, co jsme pozorovali dosud, nelze ani trochu usuzovat, co se bude dít v budoucnosti?

Plucková: Ano. Vše může probíhat jako dosud, slunce může nadále vycházet, židle pod námi nemusí prskat, ale nejsme nijak oprávněni čemukoli z toho věřit.

MacCruiskeenová: To mi tedy vysvětlí. Lidi, kteří by věřili, že je stejně tak pravděpodobné, že druhý den ráno se nad obzorem objeví obří mísa s tulipány, že židle nám zmizí pod zadkem, jakmile se na ně posadíme, že voda bude v budoucnu jedovatá a že předměty budou padat vzhůru, když je upustíme, bychom obvykle považovali za šílence, ne?

Plucková: To ano.

MacCruiskeenová: Ale pokud máš pravdu, tak tyhle „šílené“ hypotézy o budoucnosti jsou ve skutečnosti stejně podložené dostupnými důkazy jako naše „rozumná“ hypotéza, že zítra vyjde slunce. Racionálně bychom tedy měli připustit, že je stejně pravděpodobné, že se vyplní tyto „šílené“ hypotézy!

Plucková: Správně.

MacCruiskeenová: A tomu opravdu věříš? Opravdu věříš, že je stejně pravděpodobné, že se zítra nad obzorem objeví milión kilometrů široká mísa s tulipány?

Plucková: Ve skutečnosti ne, nevěřím.

MacCruiskeenová: Cože?

Plucková: Věřím, že slunce zítra vyjde. Z nějakého důvodu tomu prostě musím věřit. Víím, že racionálně bych tomu věřit neměla. Ale i když si uvědomuji, že je to naprosto iracionální, prostě tomu nemůžu přestat věřit.

Humeovo vysvětlení, proč věříme

Stejně jako Plucková i Hume připustil, že prostě musíme nadále věřit, že slunce zítra vyjde, že židle nás unesou i nadále a tak dál. Podle Humea je naše mysl zařízena tak, že když jsme vystaveni nějaké pravidelnosti, nezbyvá nám než věřit, že tato pravidelnost bude pokračovat i nadále. Víra je jakýmsi bezděčným patelárním reflexem na vzorce, které prožíváme.

Myšlenkové pomůcky: Důvody a příčiny – Dva způsoby vysvětlení, proč lidé věří tomu, čemu věří

Humeovo vysvětlení toho, proč věříme, že slunce zítra vyjde, nám samozřejmě nedává ten nejmenší důvod předpokládat, že tato víra je skutečně oprávněná.

Je užitečné rozlišovat dva naprosto odlišné způsoby, jak můžeme „uvést důvod“, proč někdo něčemu věří. Můžeme uvést důvod či důkaz, který daný člověk má a který ho k této víře vede. Nebo můžeme vysvětlit, co přimělo daného člověka věřit v to, v co věří.

Je důležité si uvědomit, že kauzální vysvětlení nějaké víry nemusí nezbytně obsahovat jakoukoli racionální obhajobu této víry. Vezměte si například tato vysvětlení:

- Tom věří, že je čajovou konvicí, protože mu to při vystoupení na pódiu vsugeroval hypnotizér.

- Anne věří na skřítky, protože je duševně nemocná.
- Geoff věří, že mimozemšťané unášejí lidi, protože mu vymyla mozek Sekta modrého padoucha.

Toto jsou čistá kauzální vysvětlení. Tvrzení, že někdo věří, že je čajovou konvicí, protože byl zhypnotizovaný, aby tomu věřil, nenabízí ani ten nejmenší důvod pro předpoklad, že tato víra je oprávněná.

Na druhé straně, následující vysvětlení nabízí důvod víry dotyčného (což ještě nemusí znamenat, že tento důvod je dobrý):

- Tom věří astrologii, protože má zkušenost, že to, co se píše v horoskopech v novinách, je velmi často pravda.

Je zajímavé, že pokud se zeptáte zhypnotizovaného člověka, proč věří, že je čajovou konvicí, velmi pravděpodobně nebude schopen odpovědět. Nedokáže podat kauzální vysvětlení (za předpokladu, že neví, že byl zhypnotizovaný), ale zároveň nedokáže ani nabídnout přesvědčivou obhajobu své víry. Je možné, že takoví lidé sami chápou, že „zabředli“ do víry, kterou sami považují za iracionální.

Hume připouští, že podobně tak ani jeho vysvětlení toho, proč věříme, že zítra vyjde slunce, nenabízí ten nejmenší důvod pro předpoklad, že tato víra je opodstatněná. Ve skutečnosti žádné takové důvody nejsou. Je to prostě opět jen víra, do níž jsme „zabředli“.

Závěr

Pokud má Hume pravdu, je víra, že zítra vyjde slunce, stejně neodstatněná jako víra, že se místo něj nad obzorem objeví milión kilometrů široká mísa s tulipány. Tuto druhou víru sice pokládáme za šílenou, ale pokud má Hume pravdu, není první víra ve skutečnosti o nic racionálnější. Tento závěr nám samozřejmě připadá

jako absurdní, ale Hume dokonce vysvětluje, proč nám připadá absurdní: je to v nás zařízeno tak, že prostě musíme uvažovat induktivně. Prostě musíme takto iracionálně věřit.

Humeův argument nadále mate filozofy i vědce. Dosud neexistuje shoda v tom, jestli má Hume pravdu. Někteří jsou přesvědčeni, že nemáme na výběr a musíme přijmout Humeův skeptický závěr o neviděném, druzí jsou přesvědčeni, že tento závěr je naprosto absurdní. Je však na těchto zastáncích „zdravého rozumu“, aby přesně dokázali, co je na Humeově argumentu špatně. Nikomu se nic takového dosud nepodařilo (nebo o tom alespoň nikdo zatím nepřesvědčil většinu filozofů).

SOUVISEJÍCÍ KAPITOLY:

V této kapitole se objevuje otázka skeptického přístupu k neviděnému. V 8. kapitole, Podivný případ racionálně uvažujícího zubaře, a ve 3. kapitole, Ukradený mozek, se objevují dvě jiné formy skepticismu – skepticismus týkající se jiných myslí a skepticismus týkající se vnějšího světa.

V 19. kapitole, Co je vědění?, rozebírám možnost, že vědění není třeba obhajovat. Mohlo by nám toto tvrzení pomoci porazit skeptiky?

DALŠÍ ČETBA:

Problém indukce je dobře rozebrán v:

Chris Horner, Emrys Westacott, *Thinking through Philosophy* (Cambridge University Press, Cambridge 2000), 4. kapitola.

Jednoduchý ale účelný úvod do problému indukce a několika filozofických otázek, které se týkají vědy, najdete v:

Nigel Warburton, *Philosophy: The Basics*, druhé vydání (: Routledge, London 1995), 5. kapitola.

ZASLUHUJEME ZA COKOLI TREST?

STUPEŇ NÁROČNOSTI FILOZOFICKÉ GYMNASTIKY

ROZCVIČKA

STŘEDNÍ ZÁTĚŽ

NÁROČNĚJŠÍ CVIČENÍ

Jsmo přesvědčeni, že se můžeme svobodně rozhodovat a na základě těchto rozhodnutí jednat. Nepochybně se můžu rozhodnout, jestli dnes budu pracovat, anebo nebudu, jestli si dám šálek kávy, anebo se bez něj obejdu, jestli budu krást v samoobsluze, anebo budu jednat poctivě. Takový je pohled „zdravého rozumu“.

Také máme za to, že když člověk jedná ušlechtilě a velkoryse, zasluhuje naši chválu, a když jedná špatně, zasluhuje odsouzení a v některých případech i trest.

Je však cokoli z toho pravda? Jak zjistíme v této kapitole, věda zřejmě zjišťuje, že nikoli.

Divneyova obhajoba

Soudní síň. Před porotou stojí Divney, sériový vrah. Divney se obhajuje sám. Právě dostal slovo.

Divney: Přiznávám, že jsem ty lidi zabil.

Soudce: A nemáte žádné výčitky svědomí?

Divney: Ne.

Soudce: To je vše, co můžete říct na svou obhajobu?

Divney: Ne. Dokážu, že žádný trest nezasluhuji.

Soudce: zvedne nevěřičně obočí.

Soudce: A jak to chcete udělat?

Divney: Dokážu vám, že jsem nemohl jinak.

Soudce: Jak to myslíte? Myslíte to tak, že vás někdo přinutil ty zločiny spáchat?